

USNESENÍ

Vrchní soud v Praze rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Josefa Holejšovského, Ph.D. a soudců JUDr. Františka Švantnera a JUDr. Ing. Dušana Hrabánka ve věci

navrhovatele: Budimex S.A., registrační číslo 010732630
sídlem Siedmiogrodzka 9, 01-204 Warszawa, Polská republika
jednající prostřednictvím:
Budimex S.A., odštěpný závod Česko, IČO 17825199
sídlem Českobrodská 1174, 198 00 Praha 9
zastoupeného advokátkou Mgr. Janou Guričovou
sídlem Jungmannova 745/24, 110 00 Praha 1

o návrhu na zápis změny do obchodního rejstříku, **k odvolání navrhovatele** proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. července 2023 č. j. A 80109/RD9/MSPH, Fj 278137/2023/MSPH,

takto:

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. července 2023 č. j. A 80109/RD9/MSPH, Fj 278137/2023/MSPH **se mění** tak, že se v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze oddíl A, vložka číslo 80109, v rubrice vedoucí odštěpného závodu, zapisuje: Rafał Zahuta, nar. 18. 4. 1975, bytem 32 - 080 Zabierzów ul. Rodziny, Poganów 99A, Polská republika.

Odůvodnění:

1. Návrhem došlým rejstříkovému soudu dne 20. 7. 2023 se navrhovatel domáhal zápisu dalšího vedoucího odštěpného závodu - pana Rafała Zahuty. K návrhu byly přiloženy tyto listiny: plná moc pro advokátku ze dne 12. 7. 2023 (včetně překladu ověřovací doložky), substituční plná moc pro advokáta ze dne 13. 7. 2023, výpis z polského obchodního rejstříku navrhovatele ke dni 23. 6. 2023, notářský zápis sp. zn. NZ 993/2023, N 1070/2023 sepsaný dne 19. 7. 2023 jménem JUDr. Lucie Vaňkové, notářky se sídlem v Praze její zástupkyní JUDr. Andreou Martinkovou, notářskou kandidátkou, o jmenování pana Rafała Zahuty dalším vedoucím předmětného odštěpného závodu, výpis z polského trestního rejstříku pana Rafała Zahuty ze dne 24. 4. 2023 a čestné prohlášení pana Rafała Zahuty ze dne 9. 6. 2023.
2. V záhlaví označeným usnesením soud prvního stupně (dále též jen „soud“ či „rejstříkový soud“) rozhodl tak, že „Návrh na zápis změny zapsaných údajů ze dne 20. července 2023 pod Fj 278137/2023/MSPH se zamítá.“ V odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že návrh nebyl podán na předepsaném formuláři s tím, že „formulář technicky neumožňuje navrhnout zápis dalšího vedoucího odštěpného závodu“, proto jej nevyzýval k „odstranění vad návrhu“. Rejstříkový soud citoval zákonná ustanovení, a to § 503 odst. 2 o. z., § 50 písm. f) z. v. r. Dle soudu je v § 503 odst. 2 o. z. uveden vedoucí odštěpného závodu v jednotném čísle s tím, že jestliže je možnost jmenovat více vedoucích jednoho odštěpného závodu připuštěna v důvodové zprávě k novému občanskému zákoníku, není uzákoněna v žádném právním předpise. Připouští-li zákonodárce vznik funkce u více osob např. u prokury (§ 452 odst. 2 o. z.), nebo člena statutárního orgánu (§ 194 odst. 1 z. o. k.), tak to výslovně v dané úpravě uvádí. Pokud by k zápisu druhého vedoucího odštěpného závodu došlo, není také jasné, jak by vzájemně jednali za odštěpný závod ve vztahu k třetím osobám. To není ani upraveno v zakladatelské listině odštěpného závodu. Nevyplývá to ani

z notářského zápisu NZ 993/2023, N 1070/2023 sepsaného dne 19. 7. 2023. Nevyplývá to samozřejmě ani z § 503 odst. 2 o. z. Poté odkázal soud na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 505/99, vztahující se k dřívější právní úpravě obsažené v obchodním zákoníku, dle něhož není přípustná možnost ustavit více vedoucích organizační složky podniku. Uzavřel, že ustanovení § 503 odst. 2 o. z. neurčuje na základě jakého hmotněprávního důvodu zastupuje vedoucí odštěpného závodu zahraniční právnickou osobu s tím, že se může jednat o různé důvody, např. pracovněprávní, obchodněprávní, jak vyplývá z usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tdo 1400/2020. Jelikož neexistuje zákonný důvod pro zápis druhého vedoucího odštěpného závodu, návrh zamítl.

3. Proti usnesení soudu prvního stupně podal navrhovatel včasné odvolání. V odvolání vznesl tyto stěžejní odvolací námítky:

1) Důvodová zpráva k občanskému zákoníku výslovně pluralitu vedoucích připouští, když uvádí, že „Nic však nebrání tomu, aby jeden odštěpný závod měl více vedoucích.“ Sám zákonodárce tedy vlastní text obsažený v § 503 odst. 2 o. z. vykládá tak, že pluralita vedoucích odštěpného závodu je samozřejmě možná. Soud přehlíží, že důvodová zpráva je dokument vysvětlující záměr zákonodárce ve vztahu k navrhovanému právní předpisu, nikoliv dokument obsahující záměr přijmout v budoucnu určitý právní předpis. Ostatně i příslušné předpisy Evropské unie, které byly implementovány do českého právního řádu, přepokládají mnohost vedoucích odštěpného závodu. Podle čl. 30 odst. 1 písm. e) bod druhý a čl. 37 písm. h) bod druhý směrnice Evropského parlamentu a Rady 2017/1132, o obchodních společnostech, se do obchodního rejstříku povinně zapisují ohledně zahraničních poboček stálí zástupci společnosti pro činnosti pobočky. Dále například doc. JUDr. Kateřina Eichlerová v publikaci Zastoupení podnikatele uvádí: „Předně je třeba uvést, že občanský zákoník výslovně nezakazuje pluralitu vedoucích odštěpného závodu. Ze skutečnosti, že v § 503 odst. 2 obč. zák. je použito jednotné číslo, nelze v tomto směru ničeho dovozovat. Nelze se odvolat ani na jazykový výklad, a to z toho důvodu, že užívání jednotného čísla v právních předpisech je základním pravidlem spojeným s jejich tvorbou. Chtěl-li by zákonodárce vyloučit pluralitu vedoucích odštěpných orgánů, měl by tak učinit výslovně.“ K vedoucímu odštěpného závodu komentářová literatura uvádí, že: „Vedoucí odštěpného závodu je zákonným zástupcem, stejně jako zástupce podle § 430 odst. 1, nicméně jeho evidence v obchodním rejstříku mu dává zvýšenou pozici díky materiální publicitě.“ in Melzer, Filip, Občanský zákoník. Velký komentář. Praha. Leges, 2018. Je-li podnikatel oprávněn pověřit několik osob při provozu obchodního závodu ve smyslu § 430 odst. 1 o. z., musí být oprávněn jmenovat i vícero vedoucích odštěpného závodu, kteří budou zapsáni do obchodního rejstříku. Tímto postupem totiž bude zajištěna materiální publicita oprávněných zástupců odštěpného závodu, a tím i zvýšena právní jistota třetích osob jednajících s podnikatelem, tj. naplněn hlavní smysl a účel veřejných rejstříků.

2) K jednotnému číslu v zákonném textu: Soud prvního stupně správně uvádí, že dané ustanovení hovoří o vedoucím odštěpného závodu v jednotném čísle. Nicméně již opomíjí, že právní předpisy záměrně používají zásadně jednotné číslo, jelikož tak stanoví čl. 40 odst. 5 Legislativních pravidel vlády. Pouhé vyjádření v jednotném čísle nemůže samo o sobě vést k závěru, že jmenování více vedoucích odštěpného závodu je nepřípustné. Jak konstantně a dlouhodobě judikuje Ústavní soud České republiky, jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. ... Je třeba mít na zřeteli, že právní norma se ne vždy musí krýt s tím, jak je vyjádřena v textu zákona, a to ani v takovém případě, kdy se text může jevit jako jednoznačný a určitý. Ústavní soud dlouhodobě zdůrazňuje význam teleologické argumentace a hledání smyslu a účelu zákona jeho interpretem. Pouhým jazykovým výkladem by ad absurdum mohl soud dospět k tomu, že např. likvidátorem nebo prokuristou může být pouze osoba mužského pohlaví, jelikož zákon výslovně nestanoví, že je možné jmenovat také likvidátorku či prokuristku. Jazykový výklad tudíž není nikdy dostatečný.

3) Zákon připouští u jiných zástupců jejich pluralitu výslovně: Soud prvního stupně se pokusil podpořit jazykový výklad § 503 odst. 2 o. z. tvrzením, že pokud zákon umožňuje pluralitu více osob, tak tak výslovně uvádí. Odkazuje mimo jiné na úpravu prokury. To však není pravdou. Ustanovení § 452 odst. 2 o. z. upravující prokuru, na které soud prvního stupně odkazuje, nestanoví, že podnikatel může mít více prokuristů. Pouze reaguje na skutečnost, že mnohost prokuristů není výslovně zakázána, a dodává, že „je-li prokura udělena několika osobám, zastupuje každá z nich podnikatele samostatně, ledaže je při udělení prokury určeno něco jiného“. Úprava prokury v občanském zákoníku nikde výslovně nestanoví, že prokuristů může být více, jak podává soud prvního stupně. Podobně zákon pracuje s postavením likvidátora. Nikde neuvádí, že likvidátorů může být více, pouze v § 190 o. z. stanoví, že pokud jich více je, tvoří kolektivní orgán (tedy ani neupravuje způsob jejich jednání). Občanský zákoník pracuje s mnohostí zástupců zcela opačně, než jak tvrdí soud prvního stupně. Jak dokládá např. § 464 odst. o. z., pokud zákon omezuje počet zástupců, činí tak výslovně: „Nejedná-li se o správu jmění, lze osobě jmenovat pouze jediného opatrovníka.“ Argument soudu prvního stupně, že pokud zákon dovoluje mnohost některých zástupců, připouští tak výslovně, a jelikož tak u vedoucího odštěpného závodu zákon nestanoví, není jejich pluralita možná, je tudíž zcela mylný, resp. platí přímo opačně. Občanský zákoník, právě pokud chce počet zástupců omezit, toto stanoví výslovně. To je ostatně naprostý základ soukromého práva, že pokud zákonodárce chce svobodu účastníků právního styku omezit, musí tak činit explicitně, přičemž tato zásada má ústavněprávní rozměr. Soud prvního stupně přitom opomíjí uvést jakýkoliv přímý nebo nepřímý výslovný zákaz obsažený v občanském zákoníku nebo jakémkoliv jiném právním předpise, ze kterého dovozuje nepřipustnost plurality vedoucích odštěpného závodu. Lze přitom například odkázat na nedávné rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2023 sp. zn. 27 Cdo 1915/2022, ve kterém se zaměřil na interpretaci právní přípustnosti soukromoprávního ujednání (a to dokonce korporačního) v případě, že jej zákon nezakazuje. S odkazem na článek 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a na nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I ÚS 190/15, uvedl, že „Nejvyšší soud neshledává žádný důvod, pro který by nemělo být možné ve stanovách ujednat, že funkční období členů volených orgánů je časově neomezené“.

4) K absenci úpravy způsobu jednání: Způsob jednání vícero vedoucích odštěpného závodu není dle z. v. r. údajem povinně zapisovaným do obchodního rejstříku. Soud prvního stupně ani neuvádí, jak a do jaké sekce obchodního rejstříku by bylo možné jej zapsat. Tento důvod tedy nemohl vést k zamítnutí návrhu. Není přitom ani povinnou náležitostí listiny o zřízení odštěpného závodu. Argument soudu prvního stupně, že není jasné, jak by více vedoucích odštěpného závodu jednalo, je opět zcela nesprávný. Přímoou odpověď na tuto otázku dává § 439 o. z., dle něž „Má-li zastoupený pro tutéž záležitost více zástupců, má se za to, že každý z nich může jednat samostatně“. Je tedy zcela jasné, že pokud není třetí straně známa jiná skutečnost, jedná každý vedoucí odštěpného závodu samostatně. Ostatně v případě, že je povoláno více likvidátorů, zákon také nestanoví způsob jednání, což samozřejmě také nemůže připustnost mnohosti likvidátorů negovat. K obdobnému závěru (tj. aplikaci obecného podporného pravidla obsaženého v § 439 o. z.) dospívá i odborná literatura.

5) K odkazu na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 505/99: Soudem prvního stupně citované rozhodnutí se vztahuje k jinému právnímu předpisu, a především k jinému stavu právní interpretace českého soukromého práva obecně. V citovaném rozhodnutí tehdy Nejvyšší soud dospěl k závěru o nepřipustnosti mnohosti vedoucích odštěpného závodu úvahou nad tím, za jakých okolností může být ustanovení kogentní, když uvádí, že: „...zákaz určitého jednání v právním předpisu (a tedy i tedy nedovolenost takového jednání) nemusí být výslovný, ale může vyplynout z kontextu jednotlivých ustanovení příslušných právních předpisů, popřípadě též z toho, že zákon upravuje určité dovolené chování jako jediné možné“. Uvedené však již neplatí. V soukromém právu není možné se od určitého ustanovení zákona odchýlit pouze v případech uvedených v § 1 odst. 2 o. z. Umožnění plurality vedoucích odštěpného závodu (stejně jako např.

prokuristů, likvidátorů apod.) pak nemůže naplňovat znaky ani jednoho z těchto zákazů. Na stejném principu je založena i absolutní neplatnost soukromoprávních ujednání, ke které soud může přihlédnout i bez návrhu, jak uvádí § 588 o. z. (tj. pokud se zjevné přičí dobrým mravům, anebo odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek), což mnohost vedoucích odštěpného závodu taktéž nemůže představovat.

4. Odvolatel navrhl, aby odvolací soud změnil odvoláním napadené usnesení tak, že vyhoví.
5. Vrchní soud v Praze jako soud odvolací přezkoumal napadené usnesení soudu prvního stupně a dospěl k závěru, že odvolání je důvodné a že jsou dány důvody pro změnu usnesení soudu prvního stupně.
6. Odvolací soud se ztotožnil prakticky se všemi argumenty odvolatele. Především platí, že vedoucí odštěpného závodu je ve smyslu § 503 odst. 2 o. z. zákonným zástupcem podnikatele. V daném případě je podnikatelem zahraniční právnická osoba - v Polské republice zapsaná akciová společnost. Právní vztah má tak zřizovatel (zakladatel) pobočky obchodního závodu, včetně toho zapsaného v obchodním rejstříku - odštěpného závodu zahraniční osoby jak k samotnému závodu, tak i k osobám za něj jednajícím, včetně jeho vedoucího. Tohoto vedoucího tedy jmenuje resp. ustanovuje do jeho postavení (pověřuje coby zástupce zřizovatele) z hlediska § 503 odst. 2 o. z. a § 50 písm. f) z. v. r. do postavení „budoucího“ vedoucího odštěpného závodu zahraniční osoby právě a jediné jeho zřizovatel (zakladatel) coby projev svého oprávnění (působnosti). Všechna tato právní jednání jsou jednáními tzv. hmotněprávními, tedy jednáními uvnitř právního režimu příslušné zahraniční osoby (v daném případě právnické osoby), mající výstup v podobě zápisu příslušných údajů, viz § 50 z. v. r. do českého obchodního rejstříku. Potažmo tak i ve vzniku postavení zákonného zástupce vedoucímu odštěpného závodu zahraniční osoby /podnikatele/. Potud je tedy třeba akceptovat volnost zřizovatele odštěpného závodu zahraniční osoby i v tom, zda je jeho vůlí, aby měl odštěpný závod jediného vedoucího či více vedoucích - jednoho či více zákonných zástupců (po jejich konstitutivním zápisu do českého obchodního rejstříku).
7. Z hlediska výkladu ust. § 503 odst. 2 o. z. je nutné aplikovat nejenom výklad doslovný, leč i výklad účelový, logický a systematický. Z hlediska účelu lze poukázat na výše uvedené s tím, že účelem právní úpravy je umožnit volnost zřizovatele odštěpného závodu zahraniční osoby ve stanovení počtu osob vedoucích odštěpného závodu, tedy v počtu svých zástupců. To je podpořeno též i ust. § 430 odst. 1 o. z., podle něž *„pověří-li podnikatel někoho při provozu obchodního závodu určitou činností, zastupuje tato osoba podnikatele ve všech jednáních, k nimž při této činnosti obvykle dochází“*. Je tak zjevné, že podnikatel může pověřit další osobu k jednání za sebe dle svého uvážení. Navíc z hlediska jazykového výkladu jde o jednu ze situací, kdy zákon sice hovoří v jednotném čísle, nicméně právě s ohledem na hmotněprávní povahu takového pověření nic nebrání tomu, aby podnikatel pověřil více osob. Z hlediska doslovného a jazykového výkladu lze souhlasit s odvolatelem, že konstrukce občanského zákoníku je taková, že hovoří-li o určitém postavení osoby ve vztahu k právnické osobě - funkcionáři či osobě v jiném obdobném postavení, používá jednotného čísla, přičemž následně pro určitou situaci řeší mnohost takových osob. Například podle § 189 odst. 1 o. z. *„při vstupu do likvidace povolá příslušný orgán právnické osobě likvidátora...“*. Mnohost likvidátorů je tak řešena až pro případ vyjasnění toho, zda tvoří kolektivní orgán či nikoli viz § 190 o. z., podle něž *„je-li k likvidaci právnické osoby povoláno několik likvidátorů, tvoří kolektivní orgán“*. Obdobně je tomu u prokury viz § 450 odst. 1 o. z. - *„udělením prokury zmocňuje podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku prokuristu...“*, a až dle § 452 odst. 2 o. z. *„je-li prokura udělena několika osobám, zastupuje každá z nich podnikatele samostatně, ledaže je při udělení prokury určeno něco jiného“*. Chce-li občanský zákoník omezit počet osob v určitém postavení, normuje to výslovně viz např. ust. § 464 odst. 1 o. z., podle něž: *„nejedná-li se o správu jmění, lze osobě jmenovat pouze jediného opatrovníka“*. Z uvedeného tedy vyplývá, že hovoří-li ust. § 503 odst. 2 o. z. o „vedoucím odštěpného závodu“, neznamena to a priori, že by každý odštěpný závod každého podnikatele, resp. každé zahraniční osoby, musel resp. mohl mít nutně jen jediného

vedoucího odštěpného závodu, ale jen to, že každý odštěpný závod musí mít alespoň jednoho vedoucího.

8. S odvolatelem se odvolací soud ztotožňuje i v tom, že v soukromém právu není možné se od určitého ustanovení zákona odchýlit pouze v případech uvedených v § 1 odst. 2 o. z. Podle č. 30 odst. 1 písm. e) bod druhý a čl. 37 písm. h) bod druhý směrnice Evropského parlamentu a Rady 2017/1132, o obchodních společnostech, se do obchodního rejstříku povinně zapisují ohledně zahraničních poboček stálí zástupci společnosti pro činnosti pobočky, což projevono v českém právu jest v ust. § 50 z. v. r., podle nějž se kromě jiného do obchodního rejstříku u odštěpného závodu zahraniční osoby zapisují i údaje požadované z. v. r. pro vedoucího odštěpného závodu a adresa místa jeho pobytu popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu. Podle § 439 o. z. „*má-li zastoupený pro tutéž záležitost více zástupců, má se za to, že každý z nich může jednat samostatně*“, z čehož vyplývá, že je-li jmenováno (ustanoveno) více vedoucích u jediného odštěpného závodu zahraniční osoby, uplatní se tento způsob jejich jednání ve věcech jednání vedoucích za tuto osobu v rámci odštěpného závodu, není-li zřizovatelem závodu ustanoveno jinak. Pro procesní jednání pak platí speciální ustanovení § 21 odst. 1 písm. c) o. s. ř., podle nějž „*za právnickou osobu jedná vedoucí jejího odštěpného závodu, jde-li o věci týkající se tohoto závodu*“.
9. Ze všech výše uvedených důvodů odvolací soud usnesení soudu prvního stupně podle ustanovení § 220 odst. 1 o. s. ř. změnil tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto usnesení a navržené skutečnosti do obchodního rejstříku zapsal, když výše jmenované, navrhovatelem doloženými doklady byly doloženy všechny rozhodné skutečnosti, na základě nichž může dojít k zápisu vedoucího odštěpného závodu zahraniční osoby.

Poučení:

Proti tomuto usnesení je dovolání přípustné jen za podmínek § 237 o. s. ř.; lze je podat do dvou měsíců od doručení tohoto usnesení k Nejvyššímu soudu prostřednictvím soudu prvního stupně.

Praha 21. února 2024

JUDr. Josef Holejšovský, Ph.D. v.r.
předseda senátu